

Lidé s postižením a služby knihoven

MGR. HELENA SELUCKÁ
VIKBB45

Jaké jsou vaše vlastní
zkušenosti s knihovnou?

Jak se pozná „dobrá knihovna“?

- **Jak s pozná „dobrá knihovna“?**
 - Web
 - Personál
 - Vybavení
 - Dostupnost
 - Fondy
 - Vstřícnost
 - Komunikační schopnosti zaměstnanců
 - Spolupráce a propagace
 - Akce

Klasifikace – podle helpnet.cz

- Lidé se zrakovým postižením
- Lidé s tělesným postižením
- Lidé s mentálním postižením (Downův syndrom, Autismus)
- Lidé se sluchovým postižením
- Lidé s vnitřními nemocemi (astma, epilepsie...)
- Lidé s kombinovaným postižením (hluchoslepota)
- Lidé s duševními nemocemi
- Senioři

Klasifikace - doplnění

- Lidé s narušenými komunikačními schopnostmi (mutismus, vývojová dysfázie...)
- Lidé se specifickými poruchami učení a chování (hyperaktivita, dysfunkce...)
- Lidé v nepříznivé životní situaci (bezdomovectví...)
- Příslušníci menšin
- Sociálně vyloučení

Procentuální rozložení (přibližné)

- **Ve světě je 11% osob s postižením:**
 - 60 000 se zrakovým postižením (až 4500 nevidomých)
 - 300 000 se sluchovým postižením (15 000 neslyšících)
 - 60 000 osob s narušenou komunikační schopností
 - 1 500 hluchoslepých
 - 300 000 s tělesným postižením
 - 300 000 s mentálním postižením (150 000 s TMP)
 - 100 000 osob s psychickou poruchou nebo onemocněním
 - + další osoby s dlouhodobými poruchami nebo onemocněními
 - (Slowik, 2007)

Problematika osob se sluchovým postižením

- Agentura profesního poradenství pro neslyšící – APPN <http://appn.cz>
- ASNEP Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel <http://asnep.cz>
- Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o.s. <http://www.cktzj.com/>
- Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka
- Česká unie neslyšících <http://www.cun.cz/>
- Jazykové centrum Ulita jazykove-centrum-uluta.cz
- Pevnost - České centrum znakového jazyka <http://www.pevnost.com/>
- Sdružení pro alternativní a augmentativní komunikaci – SAAK <http://www.alternativnikomunikace.cz/saak>
- Společnost pro hluchoslepé – LORM <http://www.lorm.cz/>
- Středisko rané péče Tamtam <http://www.tamtam-praha.cz/index.php>
- Více na: <http://ruce.cz/clanky/94-seznam-organizaci>

Problematika osob se zrakovým postižením

- Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR <http://www.brailnet.cz/>, <http://www.sons.cz/>
- Rozcestník společností poskytujících služby zrakově postiženým v jednotlivých krajích <http://www.tyflocentrum.cz/>
- Rehabilitace nevidomých a slabozrakých <http://www.tyfloservis.cz/>
- Středisko výcviku vodičích psů SONS <http://www.vodicipsi.cz/>
- Projekt Bílá pastelka <http://www.bilapastelka.cz/>

Problematika osob s tělesným postižením

- Česká federace Spastic Handicap <http://www.spastic.cz/cz/uvod/>
- Liga vozíčkářů <http://www.ligavozic.cz/>

Problematika osob s mentálním postižením

- <http://www.rytmus.org/>
- Sdružení pro integraci mentálně postižených
<http://www.simp.cz/>
- APLA Asociace pomáhající lidem s autismem
<http://www.apla.cz/>
- Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením
v ČR <http://www.spmPCR.cz/>
- <http://www.mameotevreno.cz/html/>

Všeobecné zaměření

- Národní rada zdravotně postižených <http://www.nrzp.cz/>
- Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky <http://teiresias.muni.cz/>
- <http://www.pecujdoma.cz/>
- Český paralympijský výbor <http://www.paralympic.cz/>
- Společnost pro normální život lidí s postižením <http://www.pohoda-help.cz/>
- informačního portálu ALFABET <http://www.alfabet.cz/>
- Informační systém pro zdravotně postižené <http://www.infoposel.cz/>
- Česká abilympijská asociace <http://www.caacz.cz/>
- <http://www.chodicilide.cz/>

Sociokulturní znevýhodnění

- <http://www.romea.cz/>
- Muzeum romské kultury <http://www.rommuz.cz/>
- Menšiny - jednotlivé etnické a národnostní menšiny v ČR <http://www.nicm.cz/mensiny-jednotlive-etnicke-a-narodnostni-mensiny-v-cr>
- Rámcový vzdělávací program
- <http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-programy-pro-specialni-vzdelavani>
- <http://clanky.rvp.cz/clanky/S/SPECIALNI-VZDELAVANI.html/>

Základní legislativa – ve vztahu ke knihovnám

- Deklarace práv dítěte
- Listina základních práv a svobod
- Zákon č.108/2006 Sb. - Zákon o sociálních službách
- Vyhláška č. 147/2011 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Zákon č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob
- Zákon č. 89/2012 Sb. - Občanský zákoník
- Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon)
- Vyhláška č. 501/2006 Sb. o obecných požadavcích na využívání území
- Zákon č.435/2004 Sb. - Zákon o zaměstnanosti
- Zákon č. 221/2012 Sb. - Zákon o poštovních službách

Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb.

- §35 (1) Základními činnostmi při poskytování sociálních služeb jsou:
- ...
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- nácvik dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
- podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.
- ...

- **Oddíl 2 Registr poskytovatelů sociálních služeb**
 - §85 (1) Krajský úřad vede registr poskytovatelů sociálních služeb (dále jen "registr"), do kterého zapisuje poskytovatele sociálních služeb, kterým bylo vydáno rozhodnutí o registraci, a právnické a fyzické osoby uvedené v §84.
 - §85 (2) Registr je veden v listinné a elektronické podobě. Krajský úřad je správcem listinné podoby registru a zpracovatelem elektronické podoby registru. Při zpracování údajů se postupuje podle zvláštního právního předpisu[10].
 - ...
 - https://sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf

Vyhláška č. 147/2011 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

- §1 (3) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb[1], zajištění služeb asistenta pedagoga[2], snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.
- ...
- <http://www.zakonycr.cz/seznamy/147-2011-Sb-vyhlaska-kerou-se-meni-vyhlaska-c-732005-sb-o-vzdelavani-deti-zaku-a-studentu-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-a-deti-zaku-a-studentu-mimoradne-nadanych.html>

Zákon č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

- § 7
- **Používání komunikačních systému neslyšících a hluchoslepých osob**
- Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo na
 - a) používání komunikačních systému neslyšících a hluchoslepých osob,
 - b) vzdělávání s využitím komunikačních systému neslyšících a hluchoslepých osob,
 - c) výuku komunikačních systému neslyšících a hluchoslepých osob, kterou upravuje jiný právní předpis¹).

- § 8
- (1) Neslyšící a hluchoslepé osoby mají při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb právo na tlumočnické služby zajišťující tlumočení v jimi zvoleném komunikačním systému uvedeném v tomto zákone. Podmínky poskytování tlumočnických služeb stanoví jiný právní předpis²).
- (2) Neslyšícím a hluchoslepým osobám, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby při soudním řízení poskytovány bezplatně.
- (3) Neslyšícím a hluchoslepým žákům středních škol a neslyšícím a hluchoslepým studentům vyšších odborných škol a vysokých škol, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby poskytovány bezplatně za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem.

...

Zákon č. 89/2012 Sb. - Občanský zákoník

- **Omezení svéprávnosti**
- § 55
- (1) K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.
- (2) Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.
- §§ 56
- (1) Omezit svéprávnost člověka může jen soud.
- (2) Soud vyvine potřebné úsilí, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk zvolí.
- ...
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0033-2012.pdf>

435/2004 Sb. - Zákon o zaměstnanosti

- § 4
- **Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání**
 - (1) Účastníci právních vztahů podle § 3 odst. 1 písm. a), c) a d) jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemifyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání.
 - (2) Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace.
- ...
- **Chráněné pracovní místo**
- § 75
- (1) Chráněné pracovní místo je pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let. Chráněným pracovním místem může být i pracovní místo, které je obsazeno osobou se zdravotním postižením, pokud je vymezeno v písemné dohodě mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce. Dohoda se uzavírá na dobu 3 let.
- ...

- **Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném pracovním místě § 78**
- 1) Zaměstnavateli zaměstnávajícímu na chráněných pracovních místech (§ 75) více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců se poskytuje příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob formou částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy a dalších nákladů. Příslušnou krajskou pobočkou Úřadu práce pro poskytování příspěvku je krajská pobočka Úřadu práce, v jejímž obvodu má sídlo zaměstnavatel, který je právnickou osobou, nebo v jejímž obvodu má bydliště zaměstnavatel, který je fyzickou osobou.
- ...
- <http://kuc.cz/ormvjh>

Zákon č. 221/2012 Sb. o poštovních službách

- (1) Základní služby zahrnují:
 - službu bezúplatného dodání poštovních zásilek do 7 kg pro nevidomé osoby
 - ...
 - <http://www.ceskaposta.cz/cz/sluzby/psani/cr/obycejna-slepecka-zasilka-id227/>
 - <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-5-cervna-2012-kterym-se-meni-zakon-c-292000-sb-o-postovnich-sluzbach-a-o-zmene-nekterych-zakonu-zakon-o-postovnich-sluzbach-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-19021.html>

Základní legislativa – zakotvení problematiky v knihovnách

- Zákon č. 106/1999 Sb. – Zákon o svobodném přístupu k informacím
- Zákon č. 123/1998 Sb. – Zákon o právu na informace o životním prostředí
- Zákon č. 101/2000 Sb. – Zákon o ochraně osobních údajů
- Zákon č. 257/2001 Sb. - Knihovní zákon
- Koncepce rozvoje knihoven ČR 2011-2015
- Standard Handicap Friendly
- Manifest UNESCO/IFLA o multikulturní knihovně

Zákon č. 257/2001 Sb. - Knihovní zákon

- **§ 2 Vymezení základních pojmů**
- V tomto zákoně se rozumí knihovnou zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven,...

- **§ 10 Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a Moravská zemská knihovna v Brně**
- (1) Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana je knihovnou s univerzálním knihovním fondem; trvale uchovává konzervační fond
- ...

Koncepce rozvoje knihoven ČR 2011-2015

- **Priorita 13**

Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, prosadit kritérium bezbariérovosti služeb knihoven jako kritérium hodnocení kvality služeb

Stav, kterého má být dosaženo:

Každý obyvatel ČR má přístup k VKIS nezávisle na svém sociálním a ekonomickém postavení, náboženském vyznání, na svém zdravotním stavu nebo věku či na tom, zda sídlí ve městě nebo v malé obci. Knihovny nabízejí bezbariérový přístup do budov, informační systémy pro zdravotně handicapované osoby, poskytují specializované asistenční služby, uplatňují systém slev (netýká se služeb, které jsou podle knihovního zákona povinně poskytovány bezplatně) apod. Nabízejí služby různým minoritám.

Manifest UNESCO/IFLA o multikulturní knihovně

- **Principy**
- Každý jedinec v naší globální společnosti má právo na plný rozsah knihovnických a informačních služeb. Při podpoře kulturní a jazykové rozmanitosti by knihovny měly:
 - sloužit všem členům komunity, bez diskriminace založené na kulturním a jazykovém dědictví;
 - poskytovat informace v příslušných jazycích a písmech;
 - poskytovat přístup k široké škále materiálů a služeb odrážejících existenci všech komunit a jejich potřeb;
 - zaměstnávat personál, který reflektuje různorodost komunity a který je vyškolen pro práci s různými komunitami.
- Knihovnické a informační služby v kulturně a jazykově různorodém prostředí zahrnují jak poskytování služeb všem typům uživatelů, tak poskytování knihovnických služeb konkrétně zaměřených na porozumění kulturním a jazykovým skupinám. Zvláštní pozornost by měla být věnována skupinám, které jsou v kulturně různorodých společnostech často marginalizované: menšinám, uchazečům o azyl a uprchlíkům, občanům s povolením k dočasnému pobytu, zahraničním dělníkům a domorodým komunitám.
- http://knihovnam.nkp.cz/docs/manifest_knihovny_CZ.pdf

Východiska pro standard a metodiku Handicap Friendly

- Návrat k typologii standardu pro 4 druhy znevýhodnění... (pro začátek).
- Základ v lokálních možnostech a potřebách knihovny, její struktuře, výstavbě, vztazích...
- Rozdělení metodiky na body nezbytné, vhodné, nadstandardní (různé možné aplikace).
- konzultace – tvorba - konzultace

Standard Handicap Friendly

- Obecné požadavky
- Personál
- Fondy a služby
- Technické a materiální požadavky
- Webové stránky knihovny
- Spolupráce a propagace
- Akce
- Integrovaní aktivity

<http://bezbarierova.knihovna.cz/>

Periodika

- Časopis sluchově postižených: <http://www.gong.cz/>
- Zora – časopis pro zrakově postižené:
<http://www.brailnet.cz/sons/casopis/>
- <http://centrumpronevidome.cz/chaloupka/>
- Sdružení přátel Konta Bariéry ve spolupráci s Nadací Charty 77 – časopis a web: Můžeš <http://www.muzes.cz/>
- Nový prostor - <http://www.novyprostor.cz/>
- Časopis nejen pro sedící – Vozíčkář <http://vozickar.com/>
- Časopis pro alternativní medicínu – Meduňka
<http://www.mojemedunka.cz/default.aspx>
- <http://www.regenerace.cz/>
- <http://www.seniorrevue.cz/>